

5. Степовик Д. В. Історія української ікони Х–XX століть / Д. В. Степовик. – К. : Либідь, 1996. – 34 с.
6. Степовик Д. В. Іконографія і іконологія / Д. В. Степовик. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2003. – 220 с.
7. Пресіч О. Вивчення символізму в українському іконописі : методологічні зауваги [Електронний ресурс] / Пресіч О. – Режим доступу: http://www.vsesvit-journal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=100.
8. Успенский Б. А. Семиотика иконы / Б. А. Успенский – М. : Школа "Языки русской культуры", 1995. – С. 221–294.
9. Флоренский Павел. Обратная перспектива / Павел Флоренский. – М. : Искусство, 1999. – Т. 3. – С. 46–98.
10. Горський В. С. Історія української філософії: курс лекцій / В. С. Горський. – К. : Наук. думка, 1996. – 284 с.

Reference

1. Bychkov, V.V. (1999). Concerning two thousand anniversary of Christian culture. Aesthetic prospects. Moscow: Polyhnozys [in Russian].
2. Bychkov, V.V. (1977). Byzantine Aesthetics. Theoretical issues. Moscow: Arts [in Russian].
3. Bychkov, V.V. (2009). Phenomenon of icon. History. Theology. Aesthetics. Art. Moscow: Lodomir [in Russian].
4. Lyepahin, V. (2001). Icon and ironic. Lviv: Svichado [in Ukrainian].
5. Stepovyk, D.V. (1996). History of Ukrainian icons X-XX centuries. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
6. Stepovyk, D.V. (2003). Iconography and Iconology. Ivano-Fran.: New Aurora. [in Ukrainian].
7. Presich, O. (2012). Study of Ukrainian Symbolism in iconography: methodological notes. Retrieved from http://www.vsesvit-journal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=1009&Itemid=41 [in Ukrainian].
8. Uspenskiy, B.A. (1995). Semiotics of icons. Moscow: School "Languages Russkaya culturae " [in Russian].
9. Florenskiy, P. (1999). Back perspective. Moscow: Arts [in Russian].
10. Gorskiy, V.S. (1996). History of Ukrainian philosophy. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

УДК 7.072.2(477)"XIX"

Матоліч Ірина Яремівна
аспірантка Інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету
ім. Василя Стефаника
grytsevych@ukr.net

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО ЛЬВОВА У ПЕРІОД РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ

У статті розглянуто стан і розвиток львівського мистецтвознавства у період радянського тоталітаризму. Наголошено на другорядності вітчизняного мистецтвознавства у порівнянні з російським. Визначено, що його найбільшими центрами розвитку у Львові були музеї та виші. Названо перших львівських мистецтвознавців та коротко охарактеризовано їх праці.

Ключові слова: мистецтвознавство, тоталітаризм, навчальний заклад, музей, дисертація, конференція.

Матоліч Ірина Яремівна, аспірантка Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника

Искусствоведение Львова в период советского тоталитаризма

В статье рассмотрено состояние и развитие львовского искусствоведения в период советского тоталитаризма. Отмечено второстепенность отечественного искусствоведения по сравнению с российским. Определено, что его крупнейшими центрами развития во Львове есть вузы и музеи. Названо первых львовских искусствоведов, кратко охарактеризованы их труды.

Ключевые слова: искусствоведение, тоталитаризм, учебное заведение, музей, диссертация, конференция.

Matolich Iryna, a postgraduate of the Institute of Arts Vasil Stefanik Precarpathian National University

Lviv art history in the period of soviet totalitarianism

Arts is a branch of the humanities that considers art in wide public, social and cultural aspects. To understand the current state of arts science, we need to call to its history, namely the development of this science in one of the largest centers of our country – the city of Lviv, and name the first scientists in the field. Resolving this issue will provide the understanding of the integrity of Ukrainian art. In Soviet times, arts science focused mainly in Moscow and Leningrad (now – St. Petersburg) – namely, the Moscow Lomonosov State University and the Leningrad Repin Institute of Painting, Sculpture and Architecture. All scientific councils on arts thesis defense concentrated mainly in these cities. One of the important centers of arts science is Ukrainian City of Lviv. Thus, its first researchers in 1970 were candidates of Art: Antin Budzan, Pavlo Zholtovsky, Yakym Zapasko, Yuriy Lashchuk, Volodymyr Ovsyichuk, Vira Svetsitska. The main centers, where the first art museums of the city are concentrated – the Lviv Museum of Ukrainian Art, the Lviv Art Gallery, the Museum of Ethnography and Crafts, the Lviv History Museum; and educational institutions of the city – the Lviv State Institute of Crafts and Decorative Arts and the Ukrainian Ivan Fedorov Polygraphic Institute. Thus, several researchers of Ukrainian art have worked in the Lviv Museum of Ukrainian Art (now – the Andrew Sheptytsky National Museum). The most famous of them – Vira Svetsitska (most significant work – "Heritage of ages. Ukrainian painting of XIV – XVII centuries"), Iryna Gurgula ("Folk Art of Western Ukraine"), Sofia Czechowicz ("Folk masters" (co-author).) Jaroslav Nanovskiy ("Ivan Trush", "Julian Pankevych"), Mykola Batih, Vitaliy Ostrovskiy ("Ivan Trush", "Anton Monastyrskiy", "An-

ton Mikhailovich Kashshay", "Artist of the Soviet Transcarpathian region"). Another significant center where local art researchers concentrated was the Lviv Art Gallery. The eminent Ukrainian art researchers worked here – Borys Voznytsky (author of works "Olesky castle", "Boim Chapel in Lviv"), Olena Ripko ("Searching for executed past: a retrospective of artistic culture of the city of the twentieth century"), Gregory Ostrovskyy ("Artists of the Soviet Transcarpathian region", "Lviv", "Lviv Art museums", "Zachariy Zograf", "Roman Selskiy"), Anatoliy Popov ("Elena Kulchytskaya: Graphics, Art"). The Museum of Ethnography and Crafts is one of the most important centers of Lviv arts science. Well-educated art researcher Pavlo Zholtovsky worked here ("Ukrainian painting of XVII – XVIII centuries", "Dictionary Encyclopedia of artists who worked in Ukraine in XVI – XVIII centuries", "Artistic life in Ukraine in XVI – XVIII centuries"), Yuriy Lashchuk ("Kosiv ceramics", "Ukrainian potters", "Development of Ukrainian national art crafts"), Faina Petriakova ("Modern Ukrainian art glass", "Ukrainian art porcelain (end of XVI – beg. of XX century.)"), Mykola Mozdyr ("Ukrainian folk memorial sculpture", "Ukrainian folk wooden sculpture", "Lupiychuk – spirit of Ukrainian Cossacks"), Ivan Seniv ("Works of Olena Kulchytska", "Essays on the history of Ukrainian arts and crafts"). Antin Budzan worked on Ukrainian decorative carving and Vladimir Rozhankivskiy worked on Crafts Blown Glass in the Lviv Museum of Ukrainian Art, and later – in the Museum of Ethnography and Crafts.

The fourth center of Lviv arts science was the Lviv Historical Museum, where its director is Gregory Yaku-shchenko worked. The outstanding Ukrainian art critic Yakim Zapasko, who was the expert on the history of old books and publishing in Ukraine worked in the Lviv State Institute of Crafts and Decorative Art (now – the Lviv National Academy of Arts). The Ukrainian researcher of graphics and typography Hrystyna Sanotska worked in the Ukrainian Ivan Fedorov polygraphic institute (now – the Ukrainian Academy of Printing). Indisputable is the fact that all Ukrainian scientists had desire to participate in conferences that were held in Moscow and Leningrad. As an example, we have a conference with the Institute of Ethnology Archives in Lviv. In Lviv, they were mostly local and usually have been devoted to the life and work of individual artists, as well as to the anniversary of the museum, scientific or educational institutions. As an example, we can name conferences on works of Olena Kulchytska, Ivan Trush, Vasyl Kasian, Mykola Martinovich, Leopold Levitskiy, Oleksa Nowakowski. Thus, the Ukrainian arts science during Soviet totalitarianism was marked with inferiority in comparison to Russian. At this time the main development centers of Art in Lviv were museums and universities. This period is the emergence of new researchers in the national arts science, who in 1970 already had a scientific degree of "candidate of art" and worked mostly in museums and universities. Researchers have written and published a number of powerful works on the history of Ukrainian art, although, considering the time, not without signs of Soviet bias. In their works, scientists and artists turned to Ukrainian folk culture. They saw a strong foundation and guarantee of national identity in it. At this time, a new scientific field that studied Ukrainian art appeared, as well as the main stages of its development, character and relationships with other cultures, thus ensuring the growth of Ukrainian national consciousness.

Key words: arts science, totalitarianism, institution, museum, thesis, conference.

Мистецтвознавство є галуззю гуманітарних наук, яка розглядає мистецтво в широких соціальних та культурологічних аспектах. Для з'ясування сучасного стану мистецтвознавчої науки нам необхідно звернутися до її передісторії, а саме до розвитку цієї науки в одному із найбільших центрів нашої держави – місті Львові, а також назвати перших науковців у даній сфері. Вирішення цього питання дозволить досягнути цілісності всеукраїнського мистецтвознавства.

У радянські часи мистецтвознавча наука концентрувалася в основному у Москві та Ленінграді (тепер – Санкт-Петербург), а саме – у Московському державному університеті ім. М. Ломоносова та Ленінградському Інституті живопису, скульптури та архітектури ім. І. Рєпіна. Всі вчені ради по захисту дисертацій з мистецтвознавства зосереджувалися переважно у цих містах, а не в інших столицях республік Радянського Союзу. Так, до складу Спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських та докторських дисертацій Московського державного університету ім. М. Ломоносова входили відомі російські мистецтвознавці: В. Василенко, М. Ільїн, Д. Сараб'янов та ін.

Прикладом другорядності українського мистецтвознавства та вітчизняних дослідників мистецтва, як зазначає М. Моздир, була подія, яка мала місце 1961 р. в Москві, коли була організована перша велика художня виставка у Центральному виставковому залі "Манеж" "Искусство – в быт". На ній робився огляд усіх видів декоративно-прикладного мистецтва Радянського Союзу. Хоча в Україні у цей час працювало кілька дослідників українського художнього скла (В. Рожанківський, Ф. Петрякова), проте ніхто з них не був задіяний на виставці. На цю тему доповідав науковий співробітник Інституту історії і теорії мистецтва при Московській академії мистецтв Ф. Рожанківський, саме він робив свої висновки про українське художнє скло і про те, що собою представляє мистецтвознавча наука з цього предмету, хоча українські дослідники знали предмет краще від нього (інтерв'ю І. Матоліч з М. Моздирем від 21 січня 2015 р.).

Одним із важливих центрів мистецтвознавчої науки в Україні є місто Львів. Так, до перших львівських дослідників, що на 1970 р. були кандидатами мистецтвознавства належать: А. Будзан, П. Жолтовський, Я. Запаско, Ю. Лащук, В. Овсійчук, В. Свенціцька [10, 76]. Головними центрами міста, де зосереджувалися перші мистецтвознавці Львова є міські музеї (Львівський музей українського мистецтва, Львівська картинна галерея, Музей етнографії та художнього промислу, Львівський історичний музей) та навчальні заклади міста (Львівський державний інститут прикладного і декоративного мистецтва й Український поліграфічний інститут ім. Івана Федорова).

Так, у Львівському музеї українського мистецтва (тепер – Національний музей ім. А. Шептицького) працювало кілька дослідників українського мистецтва. Найвідоміші з них – Віра Свенціцька, Ірина Гургула, Софія Чехович, Ярослав Нановський, Микола Батіг, Віталій Островський.

Один із відомих львівських мистецтвознавців В. Свенціцька – спеціаліст у галузі давнього українського мистецтва та різьбярства. Зокрема їй належить чимало мистецтвознавчих праць: "Різьблені ручні хрести XVII – XX ст." (1939), "Іван Руткович і становлення реалізму в українському малярстві XVII ст." (1966), де вона розглядає творчість українського митця у контексті загальноєвропейського художнього процесу. На той час такий підхід в українському мистецтвознавстві був новим. Інші праці – "Живопис XIV–XVI століть" (1967), "Словник жовківських майстрів живопису і різьби" (1967), "Український середньовічний живопис" (1976, у співавт.). Значним здобутком мистецтвознавця стало її останнє прижиттєве видання "Спадщина віків. Українське малярство XIV–XVII ст.", в якій досліджено творчість таких талановитих художників як Ф. Сенькович, М. Петрахович, І. Руткович, І. Кондзелевич, а також інших маловідомих українських митців доби Ренесансу та бароко [10, 83].

Українським народним мистецтвом, в основному народним одягом і тканиною, займалася ще одна знана львівська дослідниця І. Гургула. У її праці "Народне мистецтво західних областей України" (1966) подано огляд усіх найважливіших видів декоративного і прикладного мистецтва усіх областей Західної України, показано їх локальні особливості [5].

Софія Чехович – дослідниця творчості професійних художників та народних майстрів України. Низка її праць присвячена творчим роботам Й. Бокшая, А. Манастирського, Г. Світлицького, І. Севери, В. Борисенка, М. Глуценка, Я. Козіка, О. Мурашка, С. Васильківського, М. Пимоненка у контексті тогочасного радянського образотворчого та декоративного мистецтва. До її праць належать монографії: "Й. Бокшай" (1954), "Народне мистецтво Сокальщини" (1957), "Народні майстри" (1959, у співавт.), "Степан Чайка" (1969). Софія Володимирівна також є автором наукових статей з питань народного мистецтва, які є результатом багаторічної мистецтвознавчої експедиційної роботи дослідниці [2].

Працівник Львівського музею українського мистецтва Я. Нановський займався проблематикою західноукраїнського малярства кін. XIX – поч. XX ст. Серед найвідоміших монографій – "Корнило Миколайович Устиянович" (1963), "Іван Труш" (1967), "Юліан Панькевич" (1986), які були першими вагомими дослідженнями творчої спадщини й життєвого шляху цих визначних особистостей, а також загального розвитку мистецького процесу кін. XIX – поч. XX ст. на західноукраїнських землях. Про значний внесок Я. Нановського в українське мистецтвознавство і його роль як одного із початківців у вивченні мистецтва Галичини вказаного періоду свідчать розділи, присвячені цій епосі в "Історії українського мистецтва" (К., 1969, 1970), а також численні статті у часописах, журналах, газетах, "Українській Радянській Енциклопедії", "Словнику українських художників".

Микола Батіг – автор численних наукових праць, мистецьких досліджень, монографій, каталогів, журнальних та газетних статей про видатних українських митців: Д. Кривача, О. Кульчицьку, О. Куриласа, А. Манастирського, В. Манастирського, І. Труша, Є. Дзіндру, З. Кецала та ін.

Ще одним значним центром, де зосереджувалися місцеві дослідники мистецтва, була Львівська картинна галерея. Саме тут працював визначний український мистецтвознавець Б. Возницький, який займався дослідженням історії мистецтва. Окрім неоціненної музейної діяльності Б. Возницькому належать монографії: "Одеський замок" (1978), "Каплиця Боїмів у Львові" (1979), "Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернард Меретин і сницар Іоан Георгій Пінзель" (2005), "Автопортрет на тлі часу" (2006) [4, 157-159].

Тут же ж працювала О. Ріпка, яка займалася вивченням питань малярства, бойчуків, сецесії. Вона є автором праці про художницю Ярославу Музику – "У пошуках страченого минулого: ретроспектива мистецької культури Львова XX століття" (1996).

Львівський мистецтвознавець Г. Островський – автор великої кількості наукових та публіцистичних статей, путівників і монографій. Отримав звання доктора мистецтвознавства у 1989 р. Його бібліографічний показник 2006 р. нараховує понад 1900 позицій. Серед монографій дослідника: "Іван Труш" (1955), "А. Манастирський" (1958), "Антон Михайлович Кашшай" (1962), "Художники радянського Закарпаття" (1968), "Львов" (1975), "Художественные музеи Львова" (1978), "Захарий Зограф" (1987), "Роман Сельський" (1988), "Добрий лев Марії Примаченко" (1991), "Григорій Сорока" (1993), "Искусство примитивов" (2003), а також окремі розділи 5 – 6 томів "Історії українського мистецтва" у 6-ти томах (1967, 1968) [3].

Працівник галереї А. Попов займався графікою, малярством, писав в основному статті до місцевих газет і журналів. Він є автором праці: "Елена Кульчицька: графіка, живопись" (1983).

Музей етнографії та художнього промислу – один із найзначніших львівських центрів мистецтвознавства. Саме тут працював ерудований мистецтвознавець П. Жолтовський, який оперував величезною кількістю матеріалу. З 1946 р. П. Жолтовський працював у львівському міському музеї художніх промислів науковим співробітником аж до 1951 р. Мистецтвознавець написав та видав значну кількість монографій. Однією з перших є робота "Визвольна боротьба українського народу в пам'ятках мистецтва XVI–XVII ст." (1958). Услід за капітальним розділом: "Искусство Украины" у "Всеобщей истории искусств" були надруковані інші вагомні праці вченого [4]. Його монографія "Український живопис XVII–XVIII ст." (1978) лягла в основу докторської дисертації, яку захистив у 1979 р. У 1982 р. вийшла у світ монографія "Малюнки Києво-Лаврської іконописної майстерні", а вже наступного, 1983 р., монографія "Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст.", в якій автор висвітлює складні умови, в яких здобували освіту й творили художники того часу та вплив на їх творчість західноєвропейської культури [4].

У 1963 р. було видане капітальне дослідження П. Жолтовського "Словник-довідник художників, що працювали на Україні в XVI–XVIII ст.", значення якого є безцінним для дослідження українського мистецтва. Вже помертено було видано його праці "Монументальний живопис на Україні XVII–XVIII ст." (1988), "UMBRA VITAE. Спогади, листування, додатки" (2013) [6].

Юрій Лащук – єдиний із тогочасних українських мистецтвознавців, який займався виключно питаннями кераміки. У своїх працях науковець висвітлює розвиток української народної кераміки періоду XIV–XX ст. Він уклав карту гончарних центрів всієї України, розробив типологію та дослідив еволюцію українських кахель за 700 років їх побутування, вивчав досягнення сучасних митців-керамістів України. Науковець є автором багатьох публікацій у збірниках і журналах, а також книг "Косівська кераміка" (1966), "Українські гончарі" (1968), "Розвиток народних художніх промислів України" (1982), "Кераміка" (1987), "Народне мистецтво українського Полісся", "Українська кахля" (1991) тощо [9, 125].

Визначним дослідником українського художнього скла і фарфору є Ф. Петрякова, яка написала та видала дві ґрунтовні праці на цю тему: "Сучасне українське художнє скло" (1980) та "Украинский художественный фарфор (кон. XVI – нач. XX ст.)" (1985). Матеріалом для першої монографії послужили архівні дані, розповіді майстрів старшого покоління, колекції гутних виробів із львівських музеїв, а також відомості з преси повоєнного часу. Авторка визначає етапи розвитку гутництва та еволюції його образно-художніх форм, докладно аналізує технічні прийоми й особливості, притаманні окремим майстрам. Також Фаїна Сергіївна вивчала мистецтво та культуру євреїв на етнічній території України. Вона впродовж двадцяти років присвятила підготовці енциклопедії-довідника "Юдаїка в музейних збірках України" та "Зведеного ілюстрованого наукового каталогу юдаїки".

Працівник музею етнографії та художнього промислу, автор теорії професійного образотворчого мистецтва, творчості народних майстрів та художників професіоналів, дизайнерів є М. Моздир. У своїх працях науковець розглянув питання про народні художні промисли, домінуючі орнаментальні мотиви в таких видах народного мистецтва як художнє скло, художні вироби з дерева, граніту, бронзи та ін. Ґрунтовною працею М. Моздира є "Українська народна меморіальна скульптура" (1996), в якій вперше у вітчизняній науці простежена ґенеза цвинтарної художньої різьби в Україні. Обґрунтовано, що намогильні пам'ятки в Україні безпосередньо пов'язані з вірою народу, його розумінням вічного і минулого, етико-моральними принципами, а в цілісності – це важлива складова духовно-мистецької культури, історії українського народу. Інші монографії львівського мистецтвознавця – "Українська народна дерев'яна скульптура" (1998), "Лупійчук – співець українського козацтва" (2005) [8, 29-31].

На вченій раді Ленінградського інституту у 1953 р. захистив кандидатську дисертацію, в якій розглянув творчість Олени Кульчицької ще один дослідник українського мистецтва І. Сенів. До його праць належать: "О. Л. Кульчицька. Каталог творів" (1959), "Творчість О. Л. Кульчицької" (1961), розділів "Меблі" в "Історії українського мистецтва" (т. 2, 1967), "Нарисів з історії українського декоративно-прикладного мистецтва" (1969), де зробив загальний огляд меблярства в Україні, а також статей на мистецькі теми [6].

У Львівському музеї українського мистецтва, а пізніше – у музеї етнографії та художнього промислу працював спеціаліст з українського декоративного різьбярства А. Будзан. Він написав та видав кілька праць на цю тему: "Різьба по дереву в західних областях України" (1960), де науковець коротко зупиняється на пам'ятках різьблення XVII – XVIII ст., говорить про декоративні якості різних порід дерева, розвиток технічних засобів, інструментів. А. Будзан також досліджував художній спадок майстрів українського бісероплетіння у праці "Художні вироби з бісеру" (1960), яка й досі залишається базовою для подальших досліджень [7, 429-430].

Працівник музею В. Рожанківський досліджував українське гутне скло і був автором монографії на цю тему: "Українське художнє скло" (1959), у якій він зібрав і систематизував окремі публікації попередніх дослідників та проаналізував наявний стан художнього виробництва на підприємствах, а також творчість художників і народних майстрів. Також В. Рожанківський формулює мистецтвознавче поняття "гутне скло", відносячи сюди вироби, які здобули повне художнє завершення біля скловарної печі.

Четвертим центром розвитку львівського мистецтвознавства був Львівський історичний музей, де його тогочасний директор Г. Якущенко підготував і видав каталог історичного портрету "Історичний портрет у збірках львівського історичного музею", а також "Леопольд Іванович Левицький: нарис про художника" (1969).

З 1958 р. у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва (тепер – Львівська національна академія мистецтв) працював визначний український мистецтвознавець Я. Запаско – кращій знавець стародрукованої книги та історії друкарства України. Його дослідження якісно вирізняються виваженістю композицій і точністю історичних деталей. Крім того, він був людиною енциклопедичних знань, зокрема й із теми матеріальної культури Київської Русі. Дослідник написав і видав понад дві сотні наукових праць. Під його керівництвом підготовлено та видано низку навчально-методичних посібників з українського декоративно-ужиткового мистецтва [1].

В українському поліграфічному інституті ім. І. Федорова (тепер – Українська академія друкарства) працювала Х. Саноцька, яка досліджувала українську графіку та книгодрукування. Їй належать монографічні нариси "Микола Іванович Івасюк. 1865 – 1936" та "Петро Обаль", альбоми "Антон Монастирський" (1980), "Михайло Ткаченко" (1981), "Діти в українському живописі" (1985), каталог творів

П. Грегорійчука (1991). У співавторстві з І. Катрушенком та Я. Нановським Х. Саноцька опрацювала один із розділів до 6-томної "Історії українського мистецтва" – "Живопис західних земель України".

Незаперечним був той факт, що всі українські науковці прагнули взяти участь у конференціях, які проводились у Москві та Ленінграді. Як приклад, маємо конференції із архіву Інституту народознавства у Львові. Це Всесоюзна конференція з проблем розвитку сучасного народного мистецтва в світлі постанови ЦК КПРС "Про народні художні промисли", Москва, 1976 р. (Архів Інст. народ. Ф.1, оп.1, спр. 483) та Республіканська наукова конференція Державного Російського музею "Творчі проблеми сучасних художніх народних промислів", Ленінград, 1978 р. Бути учасником таких конференцій було дуже почесно, а матеріали збірника конференції 100 % зараховувались до матеріалів, які були необхідні до захисту дисертації. Так Москва підминала під себе всю мистецтвознавчу науку не лише України, а й інших республік Радянського Союзу.

У Львові відбувалися різні конференції, але вони носили в основному провінційний характер і, як правило, були присвячені життю і творчості окремих художників, а також з нагоди річниці музею, наукової установи чи навчального закладу. Варто відзначити конференції, присвячені творчості О. Кульчицької, І. Труша, В. Касіяна, П. Мартиновича, Л. Левицького, О. Новаківського. Серед них згадаємо такі: науково-методична конференція, присвячена 100-річчю Львівського училища прикладного мистецтва ім. І. Труша, Львів, 1977 р.; науково-творча конференція, присвячена 30-річчю створення ЛДІПДМ, Львів, 1977; конференція у Львівському музеї народної архітектури та побуту, присвячена ювілею П. Мартиновича "Життя і творчість художника Порфирія Мартиновича", Львів, 1981 р. (Архів Інст. народ. Ф. 1, оп.1, спр. 514) та ін.

Отже, українська мистецтвознавча наука у період радянського тоталітаризму відзначалася другорядністю у порівнянні з російською. В цей час основними центрами розвитку мистецтвознавства у Львові були музеї та виші. Це період появи тут понад двох десятків нових імен у вітчизняному мистецтвознавстві, які на 1970 р. уже мали науковий ступінь "кандидат мистецтвознавства" та працювали переважно у музеях та вищих навчальних закладах. Дослідники написали та видали низку потужних праць з історії українського мистецтва, хоча, зважаючи на час, не без ознак радянської заангажованості. У своїх працях вчені-митці зверталися до української народної культури. Вони вбачали в ній міцне підґрунтя та гарантію збереження національної ідентичності. В цей час з'явився новий науковий напрям, який досліджував українське мистецтво, основні етапи його розвитку, характер та взаємозв'язки з іншими культурами, що забезпечувало зростання національної самосвідомості українців.

Література

1. Голод І. В. Академік Яким Запаско: життєвий шлях; Наука і педагогіка; Праці; Публікації про вченого / І. В. Голод. – Львів: ТзОВ "Брати Сиротинські і К". – 1998. – 47 с.
2. Козакевич О. Софія Володимирівна Чехович: життєвий і творчий шлях (1897 – 1971) / О. Козакевич // Народознавчі зошити. – 2012. – № 3. – С. 429-442.
3. Ми пам'ятаємо. Мистецтвознавець Григорій Островський [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://foto-uzh.ucoz.com/news/mi_pamjataemo_mistectvoznavec_grigorij_ostrovskij/2010-02-05-2139.
4. Міляєва Л. Про Бориса Григоровича Возницького / Л. Міляєва // Художня культура. Актуальні проблеми. – 2014. – № 10. – С. 157-175.
5. Моздир М. Ірина Гургула – дослідник народного мистецтва 1920 – 1930-х рр. / М. Моздир // Мистецтвознавство'99: Науковий збірник. – Львів, 1999. – С. 191-200.
6. Моздир М. Призабуте ім'я мистецтвознавця (до 100-річчя від дня народження І. Сеніва) / М. Моздир // Мистецтвознавство'05: Науковий збірник. – Львів, 2005. – С. 151-158.
7. Станкевич М. Антін Будзан: широчинь інтересів дослідника / М. Станкевич // Народознавчі Зошити. – 1998. – № 4. – С. 429-433.
8. Станкевич М. Микола Моздир – дослідник української народної пластики / М. Станкевич // Народознавчі зошити. – 1998. – Ч. 1. – С. 29-31.
9. Чернова С. Пам'яті видатного дослідника українського народного мистецтва / С. Чернова // Народна творчість та етнографія. – 2003. – № 3. – С. 125.
10. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в ідеології державотворення України та європейських країн / Р. Т. Шмагало // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. – К., 2008. – Вип. 15. – С. 75-85.

References

1. Golod, I. V. (1998). Academician Yakym Zapasko: life way, science and pedagogics. Works. Publications about the scientist. Lviv: Braty Syrotyns'ki i K [in Ukrainian].
2. Kozakevych, O. (2012). Sofija Volodymyrivna Chehovych: life and creative way (1897 – 1971). Narodoznavchi zoshyty, 3, 429-442 [in Ukrainian].
3. We remember. Art scientist Grygorij Ostrovskij. Retrieved from http://fotouzhucoz.com/news/mi_pamjataemo_mistectvoznavec_grigorij_ostrovskij/2010-02-05-2139 [in Ukrainian].
4. Miljajeva, L. (2014). About Borysa Grygorovycha Voznyckogo. Hudozhnja kul'tura. Aktual'ni problemy, 10, 157-175 [in Ukrainian].
5. Mozdyr, M. (1999). Iryna Gurgula is a researcher of folk art 1920 – 1930. Mystectvoznnavstvo, 99, 191-200 [in Ukrainian].

6. Mozdyr, M. (2005). Forgotten name of art scientist. (100 anniversary of I. Seniva's birthday). *Mystectvoznavstvo*, 151-158 [in Ukrainian].
7. Stankevych, M. (1998). Antin Budzan: the space of his interests. *Narodoznavchi Zoshyty*, 4, 429-433 [in Ukrainian].
8. Stankevych, M. (1998). Mykola Mozdyr is a researcher of Ukrainian folk plastic. *Narodoznavchi zoshyty*, 1, 29-31[in Ukrainian].
9. Chernova, S. (2003). In memory of an outstanding researcher of Ukrainian folk art. *Narodna tvorchist' ta etnografija*, 3, 125 [in Ukrainian].
10. Shmagalo, R. T. (2008). Art education in ideology of Ukrainian state building and European countries. *Ukrainian academy of arts. Doslidnycki ta naukovo-metodychni praci*, 15, 75-85 [in Ukrainian].

УДК 792.027.4 (477.74)

Ніколаєва Ганна Олександрівна
аспірантка кафедри культурології
та мистецтвознавства Одеського
національного політехнічного університету
annetberezina@rambler.ru

АРХЕТИП УЧИТЕЛЯ У ЖИТТЄПИСІ НАРОДНОГО АРТИСТА СРСР М.ВОДЯНОГО

Стаття присвячена розгляду архетипу Вчителя та визначенню його структуроутворюючих елементів у міфологізованому життєписі одного з лідерів Одеського театру музичної комедії М.Водяного. Теоретична база статті спирається на теорію архетипів К.-Г.Юнга та дослідження Є.Дружиніної. Автор виявляє у життєписі М.Водяного такі структурні елементи архетипу Вчителя, як "вихідний архетип", тісно пов'язаний з символічними ролями вождя, жерця, міфічного першопредка, деміурга, культурного героя, а також мотив страждання.

Ключові слова: міф, теорія архетипів, архетип Учителя, першопредок, культурний герой, деміург, "одеський міф".

Николаева Анна Александровна, аспирантка кафедры культурологии и искусствоведения Одесского национального политехнического университета

Архетип Учителя в жизнеописании народного артиста СССР М.Водяного

Статья посвящена рассмотрению архетипа Учителя и определению его структурообразующих элементов в мифологизированном жизнеописании одного из лидеров Одесского театра музыкальной комедии М.Водяного. Теоретическая база статьи опирается на теорию архетипов К.-Г.Юнга и исследования Е.Дружининой. Автор обнаруживает в жизнеописании М.Водяного такие структурные элементы архетипа Учителя, как "исходный архетип", который тесно связан с символическими ролями вождя, жреца, мифического первопредка, демииурга, культурного героя, а также мотив страдания.

Ключевые слова: миф, теория архетипов, архетип Учителя, первопредок, культурный герой, демииург, "одесский миф".

Nikolaeva Anna, a postgraduate of the culturology and art history chair of Humanitarian faculty of Odessa National Polytechnic University

The archetype of Teachers in biography of the holder of the life way of People's Artist of the USSR

M.Vodyanoy

This article is devoted to the research of the archetype of Teacher. An attempt was made to identify the archetype and define its structure-forming elements in the mythologized biography of one of the main leaders of the theater – M.Vodyanoy. The theoretical basis of the article is based on the theory of archetypes of C.G.Jung and research of E.Druzhinina. The author discovers in the biography of Vodyanoy such structural elements of the archetype of the Teacher as "the original archetype", which is closely associated with the symbolic role of the chief, sacrifice, mythical ancestor, demiurge, cultural hero, and also the motive of suffering.

It is well known that archetypes are typical species of understanding. Archetypes provides with depth to the structure of human significance. It can be particularly observed in the case of mythology and art. C.G.Jung realized the strong link between mythology and art and used his theory of archetypes, not only in psychoanalytic practice, but also in interpretation of the various works of art. Thus, in this research we try to follow this example in order to detect in the art of theater the one of the ancient archetypes – the archetype of Teacher, which is correlated with Jung's archetype – Wise old man.

In our opinion, the archetype of Teacher is one of the basic archetypes of the myth of the Odessa Theater of Musical Comedy.

We pay attention to such a very important issue as a traditionalism of Theater of Musical Comedy. We found that the troupe itself is divided into three generations of artists: older, middle and younger. The older generation of artists (M.Vodyanoy, E.Dembska, I.Ivanova, S.Krupnik, Yu.Dinov, E.Silin, L.Satosova, and etc.) is teachers, luminaries, leading figures, guru of the Odessa Theater of Musical Comedy. Most of them are dead. But the memory about Teachers alive and spread from the middle generation of artists to junior. Certainly it concerns the great artist and Theater – M.Vodyanoy.

It's extremely important to highlight the main characteristics of the archetype of Teacher. First of all, the source for the archetype of the teacher is figure of chief, sacrificer and mythical ancestor, cultural hero and demiurge. Exactly these symbolic roles were played by one of the main leaders of the theatre – M.Vodyanoy. He stood at the origins of the